

Pot v globino

► **Borut Lozej,**

JAMAR, VODNIK IN NARAVOVARSTVENI
NADZORNIK V PARKU ŠKOCJANSKE
JAME:

»Prvi raziskovalci so si pomagali z orodjem, ki so ga prinesli od doma. Čolni, s katerimi so se spuščali po Reki, niso bili nič drugega kot korita, v katerih so sicer klali prašiče.« / foto: Nataša Bucik Ozebek

► **Marko Požar,**

JAMAR, VODNIK IN
NARAVOVARSTVENI NADZORNIK
V PARKU ŠKOCJANSKE JAME,
O PRVIH RAZISKOVALCIH
ŠKOCJANSKIH JAM:

»To so bili naši ljudje, preprosti navadni ljudje, kmetje, večji gibanja. Kombinacija drznežev, norcev, vztrajnežev, radovednežev ...« / foto: Nataša Bucik Ozebek

PO SLEDEH PRVIH RAZISKOVALCEV ŠKOCJANSKIH JAM

Treking po mačjih stezah

V soju naglavnih svetilk smo se spustili v podzemlje Škocjanskih jam – Sledili smo vratolomni poti, ki so jo skozi Hankejev kanal pred 130 leti v živo skalo izklesali drzni domačini

Nataša Bucik Ozebek

»Na začetku bo to izjemno ozek in globok rov, pravi podzemni kanjon s potjo na varni višini okrog 20 metrov nad reko Reko,« vodnik in sodelavec Parka Škocjanske jame, sicer pa geograf, jamar in krasoslovec **Borut Peric** oriše pot, ki je pred nami. Oblečeni v jamarski kombinizon, škornje, opasani z varovalnimi pasovi, s čelado in lučko na glavi se podamo v več kilometrov dolg podzemni Hankejev kanal, katerega skrivnost so ob koncu 19. stoletja s pomočjo domačinov dokončno razkrili prvi pravi raziskovalci Škocjanskih jam. Takrat oblečeni v telovnike, volnene jope, s klobukom na glavi in baklo v rokah.

Tiha dvorana, ki je danes del turističnega obiska Škocjanskih jam, prvih raziskovalcev ni zanimala. »Bila je slepi rov brez tekoče vode, oni pa so sledili reki Reki in iskali vir pitne vode za Trst,« razloži Peric. Prve obiskovalce so zato vodili do Tominčeve jame in kasneje v Hankejev kanal, poimenovan po češkemu speleologu **Antonu Hankeju**, ki je s svojo jamarsko vmeno, pogumom in vztrajnostjo okrog sebe zbral može, ki so mu bili pripravljeni slediti v neznano.

Kmalu po odkritju so skozi kanal vse do Martelove dvorane, največje znane podzemne dvorane v Sloveniji in ene večjih na svetu, domačini v živo navpično skalo vklesali pot in ustvarili edinstven tehniški spomenik. Poti so poimenovali kar mačje steze, saj je bilo za obisk takrat potrebnega veliko poguma in mačje spretnosti. A turizem se v Hankejevem kanalu ni obnesel. Visoke vode so odnašale ograjo in uničevale pot. Največja znana poplava je skoraj v celoti zalila podzemni kanjon, ki se ponekod pne tudi 140 metrov visoko. Po mačjih stezah so zato stoletje stopali le

drzni jamarji in jih zadnjih nekaj let pospešeno urejali. Februarja pa bodo v nerazsvetljen predor prvič znova popeljali tudi obiskovalce, ki jih ni strah višine, in jim ponudili doživetje za pet zvezdic. »Pot smo samo očistili, uredili in v prvotnem slogu na novo postavili ograjo,« naznani vodnik in prizna, da so jamarji Parka Škocjanske jame o tej priložnosti že dolgo sanjarili. Po dnevni svetlobi se spustimo v Veliko jamo, si v Schmidlovi dvorani prižgemo lučke na čeladah in se

vsak s svojimi pričakovanji spustimo v temo. Od tu naprej se pišeta dve zgodbi. Prva o čudežni moči narave, druga o silnem pogumu raziskovalcev njenih najglobljih skrivnosti.

Pogum po skalnem pobočju izriše snop vodnikove svetilke. V soju luči se po navpični steni Schmidlove dvorane rišejo stopnice z jeklenico in klini, ki so jih domačini že pred več kot sto leti vklesali v živo skalo. Snop se vleče visoko pod strop in zgovorno priča o drznosti

in pogumu takratnih raziskovalcev. »Iskali so nove rove, poti naprej. Ker v tem primeru niso naleteli na nič posebnega, so se vrnili dol, pot pa je ostala. Takrat te besede zagotovo še niso poznali, danes pa bi tej vrtoglavi poti najlažje rekli ferata. Takšnih poti je v Škocjanskih jamah več kot 12 kilometrov, vse so vpisane v register kulturne dediščine. Ničesar novega nam ni treba graditi, ker je obstoječih čisto dovolj,« se posmeje Peric. Ko nekoliko kasneje v jami posveti viso-

ko pod strop in razkrije viseči mostiček 70 metrov nad gladino reke, nam zastane dih. Poimenovali so ga Mačja brv.

Pot se po sprva udobnih stopnicah vse bolj spušča k reki Reki, ki se čez brzice in slapove podaja na svojo podzemno pot. Na eni najnižjih točk se prebijemo čez kupe odpadnega lesa in vejevja, ki ga je reka nanekla ob zadnji poplavi. Temperatura se ustali pri 12 stopinjah Celzija. Udobje širokih stopnic in ravnih poti se konča pri ostankih

Reka Reka, ki bobni na dnu, se včasih leno ustavi in umiri v majhnih jezercih. / foto: Borut Lozej/Park Škocjanske jame

Pot skozi Hankejev kanal vodi po ozki poti, vklesani v navpične stene. Kjer zmanjka tal pod nogami, stopamo po visečih lesenih podestih. / foto: Borut Lozej/Park Škocjanske jame

V Deževni jami si v trenutku moker, siga je tam v dobrih sto letih že popolnoma prekrila jekleno ograjo, ki so jo tja namestili za prve obiskovalce. / foto: arhiv Parka Škocjanske jame

nekdanjega Swidovega mostu, pod katerim se reka preliva čez šesti slap. »Ta slap med Svetinovo in Müllerjevo dvorano je bil za raziskovalce dolgo nepremostljiva ovira. Leta 1851 se je raziskav lotil Adolf Schmidl s skupino idrijskih rudarjev z Ivanom Rudolfom na čelu. Prodrli so slabega pol kilometra daleč, do četrtega, morda celo šestega slapa. Tam jim je narasla Reka odnesla orodje in vse tri čolne, s tem se je končalo tudi njihovo delo,« Peric pokaže na slap. Naposled ga je 33 let kasneje premagala trojica jamarjev s Hankejem na čelu, ki so se s pomočjo domačinov lotili sistematičnega prodiranja v podzemlje ob Reki. V šestih letih so raziskali celoten Hankejev kanal in na njegovem koncu dosegli breg Mrtvega jezera. V njem Reka skrivnostno ponikne in na svetlo znova pride šele v Italiji. Kot reka Timava.

Korita in kravji rogovi

»To so bili iznajdljivi ljudje,« pripomni vodnik in naravovarstveni nadzornik v Škocjanskih jamah, obenem pa tudi navdušen jamski fotograf **Borut Lozej**. »Pomagali so si z orodjem, ki so ga prinesli od doma. Čolni, s katerimi so se spuščali po Reki, niso bili nič drugega kot korita, v katerih so sicer klali prašiče. Po dve koriti so spojili skupaj, da je bilo bolj stabilno,« razloži. Na čoln je bila vedno privezana vrvi, ki so jo držali možje na kopnem. »Ob šumenju reke so se težko sporazumevali, zato so uporabljali kravje rogove. En pisk je pomenil spusti čoln naprej, dva piska ustavi, trije vleci nazaj,« doda Peric. Temo so preganjali z magnetiziranimi trakovi. Ti so izredno hitro

goreli in oddajali kratkotrajno, zelo močno svetlobo. Jamo so si osvetljevali tudi s cinkovimi baklami, z oljenkami. V živo steno so še danes vklesane majhne line, kamor so postavljali sveče in tako razsvetljevali pot obiskovalcem. Ti so morali pri ogledu jame plačati tudi svetlobo ali pa sveče prinesiti s seboj.

Od Swidovega mostu naprej vodi pot, včasih dovolj široka le za čevlji, včasih niti zanj. Takrat v zraku na nekaj nosilcih visi hrastova deska. Ozka steza, vklesana v prepadno steno na desnem bregu podzemnega kanjona, vzbuja strahospoštovanje. Na notranji strani držalo, na zunanji strani ograja. Brez nje človek ne bi naredil koraka ne levo ne desno. Dve navadni železni palici delata čudeže. Korak se vzpenja po kamnitih stopnicah, nenadoma ostro zavije desno okrog vogala, pa se spet spusti ... Ko s čelno svetilko posvetiš navzgor, ne vidiš stropa, spodaj buči čista zelena Reka, na njenem drugem bregu se znova kvišku pnejo stene in uokvirjajo čudežno sliko narave. Vsak korak naslika nov prizor.

Skozi majhen rov stopimo pod prho. Ali na Luno. Voda pljuska čez steno, kjer je siga dobrih deset metrov poti spremenila v belo zaobljeno deželo. Sigga se tukaj nalaga mimo vseh dognanj o tem, kako hitro oziroma počasi naj bi rasli kapniki. »Ograja, ki so jo postavili pred malo več kot sto leti, je na debelo obložena s sigo, ponekod tudi v debelini več kot pet centimetrov, kar je za normalno pojmovanje rasti kapnikov izjemno in redko. Ta nenavadni pojav zdaj preučujemo skupaj s speleologi,« pojasni Peric.

»Vrata do tako izjemnih stvari lahko odpira le velik ključ,« pravi vodnik Borut Peric, ko odklepa pot do vstopa v Hankejev kanal. / foto: Nataša Bucik Ozebek

Po ozki poti se Hankejev kanal nenadoma razširi. Znajdemo se v Veliki dvorani planinskega društva. Ne, v njej nimajo občnih zbora, le poimenovana je po društvu, leta 1884 ustanovljenem jamarškem odseku Nemškega in avstrijskega planinskega društva v Trstu, ki je zaslužno za najboljše raziskave v Škocjanskih jamah. Peric nato posveti čez reko, kjer je še vedno vidna steza oziroma ograja, ki vodi do navideznega novega rova. »Poimenovali so ga Rov razočaranja, saj za njim ni bilo ničesar,« skomigne. Še zdaleč pa raziskave niso nosile samo razočaranja. Leta 1904 so domačini **Anton, Franc in Jože Cerkvenik** ter **Jože Nedoh**

Prvi raziskovalci Hankejevega kanala so se vanj spuščali s čolni. Njihov pogum in vztrajnost današnji jamarji z vso moderno opremo globoko spoštujejo. / foto: arhiv Parka Škocjanske jame

preplezali južno steno Müllerjeve dvorane in naleteli na Rov presenečenj in kasneje tudi na tisto, česar so si želeli v izobilju: kapnike. Rov presenečenj se danes imenuje Tiha dvorana.

Spoštovanje do prvopristopnikov

Obnovljena pot se konča pri Swidovem razgledniku, poimenovanem po predsedniku malo prej omenjenega društva Franzu Swidi. Po nekaj plezalnih prijemih smo na dnu, pri Reki. Ob nizkem vodostaju bi nam dovolila prečkanje in pot naprej v Martelovo dvorano – preveliko, da bi si lahko zgolj s snopi majhnih naglavnih svetilk predsta-

vljali njeno veličino. Urejanje poti do tja jamarje še čaka, a že doslej obnovljeni kilometer poti je bil dovolj, da se vračamo ponižni ob prizorih narave in dosežkih prvih jamskih raziskovalcev. »To so bili naši ljudje, preprosti navadni ljudje, kmetje, večji gibanja. Kombinacija drznežev, norcev, vztrajnežev, radovednežev,« pravi vodnik **Marko Požar**, ko smo po treh urah znova na svetlobi. Vsi trije jamarji, ki so skrbeli za naš korak, do pionirjev ali prvopristopnikov, kot jim pravijo, gojijo globoko spoštovanje. Kljub vsej opremi, znanju in varovalom se jim danes namreč še vedno kdaj zatresejo noge, ko stopajo po njihovih poteh. ■